

NİŞASTA ve NİŞASTA BAZLI ENDÜSTRİ İNCELEME RAPORU

Prof. Dr. Nevzat ARTIK

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü

ANKARA 2008

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ

2. TANIMLAR

3. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

4.Şeker Kanunu İle Yapılan Bazı Düzenlemeler

5.ŞEKER KOTALARININ DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

1. GİRİŞ

Nişasta ve Nişasta Bazlı şekerler (NBS) Sanayii; ana ürünleri doğal ve modifiye nişastalar ile glikoz ve fruktoz şuruplarından oluşmaktadır. Sektör genel olarak ilgili sanayi kollarına “sanayi ara hammadde” üreterek hizmet vermektedir. Bu sanayi kolları nişastalar için; oluklu mukavva, kağıt, tekstil ve gıdadır. NBS için ise; şekerleme, unlu ürünler, baklava, helva, dondurma, reçel ve içeceklerdir.

Nişasta ve NBS sektörü ana hammadde olarak mısır kullanmaktadır. Mısır fiyatlarının devlet tarafından yönlendirilmesi ve dünya piyasa fiyatlarının yaklaşık %50 üzerinde seyir göstermesi, sektörün rekabet gücünü ve gelişimini olumsuz etkilemektedir.

NBS birçok alanda (sakız, şekerlemeler, çeşitli içecekler vb.) sağladığı katma değer ve kullanım avantajlarından ötürü pancar şekerinin muadili olmayıp kendine özgü kullanım alanına sahiptir.

Sektör, ana hammadde mısırdan elde ettiği nişasta ve NBS yanında yan ürünleri olan kepek, protein ve mısır özüyle de çeşitli sektörlerle hizmet etmektedir. Kepek ve proteinler büyük baş ve kanatlı hayvanların beslenmesinde ve gelişmesinde önemli bir katkı maddesi olarak kullanılmaktadır. Mısır özü ise “ Mısır Özü Yağı'nın” yegane hammaddesidir.

Nişasta ve NBS sektörü, yapısal ve işlevsel olarak iç piyasaya yöneliktir. Bu durum ürün bazında dış pazarlarla kısıtlı bir ilişki içinde olması anlamına gelir. Fakat, sektörün ülke içinde katma değerinin artması ve verimli çalışması, üye olma aşamasında bulunduğumuz AB'nin tarım politikalarıyla paralel bir uygulamada olduğumuz sürece mümkündür. AB'ne tam üyeliğimizin gündemde olduğu bu dönemde sektörün korunması ve uygulanacak politika değişikliklerinin titizlikle incelenerek sonuçlandırılması gerekir.

Ana hammadde olan mısırın uygulanan gümrük vergileri ile dünya piyasa fiyatlarının yaklaşık %50 üzerinde oluşan fiyatının gerekli yasal uygulama ile dünya fiyatlarıyla paralel duruma getirilmesi; suni yaşanan üretim maliyetlerinin önüne geçilmesini ve oluklu mukavva, kağıt, tekstil, şekerleme, sakız, bisküvi, reçel, vb. sektörlerin ihracat piyasalarında rekabet gücünün artırılmasını sağlayacaktır.

2. TANIMLAR

şeker

Beyaz şeker (standart, rafine, küp ve kristal şeker), yarı beyaz şeker, rafine şeker, ham şeker ve kahverengi şeker olarak sınıflandırılan, pancar veya kamıştan üretilen kristallendirilmiş sakaroz ile nişasta kökenli izoglukoz, likid ya da kurutulmuş halde glukoz şurubu, sakaroz veya invert şeker veya her ikisinin karışımının suda çözünmesinden meydana gelen şeker çözeltisi ve invert şeker şurubu ile inülin şurubudur.

Sakaroz

Birer molekül glukoz ve fruktozdan bir molekül su ayrılmasıyla oluşan disakarittir

Beyaz şeker

Kuru halde, polarimetrik metoda göre belirlenmiş sakaroz oranı ağırlık itibariyle %99,7 veya daha fazla olan şekerdir.

İnvert şeker

Sakarozun enzim veya asitle parçalanarak glukoz ve fruktoza indirgenmesinden elde edilen üründür.

İzoglukoz

Kuru halde ağırlık itibariyle en az %10 fruktoz ihtiva eden, glukoz veya polimerlerinden elde edilen üründür

2.1 Nişasta Bazlı Şekerler

Glikoz Şurubu : Nişastadan elde edilen saflaştırılmış ve besin değeri olan sakkaritleri ihtiva eden, derişik halde, sıvı veya katı formda bulunan bir üründür.

Fruktoz Şurubu : Glikoz miktarı en fazla %0,5 m/m, fruktoz miktarı en az %98 m/m olan saflaştırılmış ve kristallendirilmiş D-fruktozu'dur.

2.2 Nişastalar

Nişastalar : Patates, buğday, mısır, pirinç, darı ve tapiyoka'dan birinin yabancı maddelerinden temizlendikten sonra tekniğine uygun olarak ıslatılması ve koruyucu madde ile muamelesinden sonra santrifüj ve kurutma işlemlerinden geçirilip elenmesi ile elde edilen üründür.

Modifiye Nişastalar : Doğal nişastanın kullanım amacına uygun olarak kuru veya sulu ortamda çeşitli kimyasallarla muamele edilmesi sonucu elde edilen bir üründür.

2.3 Kullanım Alanları

Sert Şekerlemeler

Yüksek katı madde içeriğine kadar kaynatılmış glikoz şurubu ve sukroz karışımlarıdır. Glikoz şuruplarının şekerlemelerde kullanılan önemli hammaddelerden biri olmasının sebepleri;kristalizasyon kontrolü,viskozite,nem dengesi,renk oluşumu ve tatlılıktır.

Formulasyonda kullanılan glikoz şurubunun miktarı ve tipi şeker kütlesinin acıcılığı veya viskozitesi üzerinde çok etkilidir ve bu faktör glikoz şurubunun formulasyona ilavesi ile kontrol edilebilir.

Glikoz şurubunun tipi ve kullanım miktarı, şekerin yenme veya çiğnenme özelliklerini tayin eder. Glikoz şurubu gibi düşük molekül ağırlıklı sakkaritler ürüne kırılabilirlik verirken,şurupta mevcut diğer yüksek sakkaritler ürüne çiğnenebilirlik sağlarlar.Glikoz şurubunun seçimi ayrıca raf ömrünü de etkiler.

Yumuşak Şekerlemeler

Toffe,karamel ve fudge yumuşak şekerlemelerdir. Toffelerde laktoz/sukroz/glikoz şurubu oranı ürünün raf ömrünü etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Yüksek DE’li glikoz şurupları,akışkanlığı artırırken,düşük DE’li glikoz şurupları sert ve daha zor çiğnenebilen ürünlerde kullanılır. Maltoz şurupları ise daha açık renkte ve kremsi görünüşte ürünler verirler.

Karamel ürününün viskozitesi glikoz şurubunun tipi ve miktarı ile kontrol edilebilir ve glikoz şurubu ürünün nem dengesini etkiler.

Fudge,özellikleri karamel ile fondan arasında olan kristallendirilmiş bir üründür. Glikoz şurupları hem kristalizasyonun kontrolü için önemlidir,hem de nemi tutarak son ürünün yüzey parlaklığının sağlanmasından sorumludur.

Jöle ve Benzeri Şekerlemeler

Bu ürünlerde glikoz şurubu soğukta akışkanlığa,kesme,paketleme,depolamada deformasyona direnç kazandırır.

Fondanlar

Bu ürünlerde glikoz şurubunun fonksiyonu kristallenmeyi ve viskoziteyi kontrol etmektir. Ayrıca glikoz şurupları ağızda ferahlık hissedilmesini ve daha parlak görünümde olmalarını sağlar.

Marshmallow

Bu ürünlerde glikoz şurupları ürüne nemlilik,en iyi çırpılma özellikleri ve köpük yapısını dayanıklı kılarak istenen dokuyu vermesi için kullanılmaktadır. Nem çekme özelliği nedeniyle genellikle yüksek DE’li glikoz şurupları tercih edilmektedir.Bu şuruplar daha düşük viskozite verir,nemi tutar ve sukrozun kristallenmesini önler.

Nugat

Çiğnenebilir özellikte pürüzsüz dokuya sahip,çikolata kaplanmamış nugat üretiminde yapışkanlığın önlenmesi ve viskozitenin sağlanması için düşük DE’li glikoz şurubu veya maltoz şurubu kullanılmaktadır.

Sakız

Glikoz şurubundaki yüksek molekül ağırlıklı sakkaritler dokunun çiğnenebilirliğini güçlendirir ve şekerin yapıdan açığa çıkmasını yavaşlatır.Sakızlarda kullanım için glikoz şurubunu karakterize eden en önemli faktör şurubun kuru madde içeriğidir.Kuru madde

içeriğinin yüksek olması,proses sırasında kaynatmanın yapılmaması ve ilave edilecek su miktarının çok az olması nedeniyle gereklidir.

Helva

Glikoz şurubu; yağ sızması ve kristalizasyon gibi kalite kusurlarını gidermek için kullanılan emülgatör ilavesinin azaltılması ve ürün kalitesinin iyileştirilmesi için kullanılır.

Reçel ve Marmelatlar

Glikoz şuruplarının eklenme nedeni viskozite kazandırması,yüksek ozmatik basınç,kristal oluşumunun önlenmesi,tat görünümünün iyileştirilmesi ve dengeli tatlılık özellikleridir. Glikoz şurupları ozmotik basıncı sukrozdan daha yüksek olduğu için daha iyi mikrobiyal dayanıklılığa sahiptirler; dolayısıyla maya gelişimi ve ürünün bozulması böylece önenebilmektedir.

Unlu Ürünler

Glikoz şurubu; nem tutuculuk,doku oluşturma özelliği,renk koyulaşması,fermente edilebilirlik,tatlılık ve lezzetin daha zenginleştirilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Dondurma

Glikoz şurubu dondurmanın kaşığa alınabilirliğini,sertliğini,dokusunu ve ağız hissini kontrol eder.Kristal oluşumunun kontrol edilmesiyle ağızda pürtüklü yapı hissedilmemesini sağlar.Süt şekeri laktozun kristalleşmesiyle oluşan kum hissi ve kaba buz kristallerinin oluşmasını önler.Ayrıca toplam katı madde dengesini kontrol eder.

Alkolsüz İçecekler

Yüksek fruktozlu glikoz şurupları kıvam geliştirici etkisi ve asidik koşullarda bileşim açısından değişikliğe uğramaması sebebiyle kullanılır. Ayrıca içecek alanında özel bir uygulama çözünür karbonhidrat düzeyinin yüksek olduğu besleyici içeceklerin üretimidir.Bu ürünler,çoğunluklu hızlı enerji sağlaması için sporcular tarafından tüketilir.Bu içeceklerde ozmatk basıncın kontrol edilebilirliği en iyi şekilde glikoz şurubunun kullanımı ile mümkündür.

Alkolsüz içeceklerde istenilen kıvamı geliştirici etkileri ile fruktoz şurupları sukroz ikamesi olarak dünyada yaygın olarak görülmüştür.

Alkollü İçecekler

Glikoz şurubu iki nedenle kullanılır;birincisi ağız hissi,viskozite ve tatlılık kontrolü ile karamel rengi sağlaması,ikincisi ise fermente edilebilir karbonhidrat kaynağı olmasıdır.

Bira sektöründe kullanımının sebepleri; ekonomik bir karbonhidrat kaynağı olması,çok düşük miktarda azot içermesi ve mayşenin ya da şıranın karbonhidrat kompozisyonu veya konsantrasyonunu değiştirmesidir.

Şeker Pancarı Şekeri ve Nişasta Bazlı Şekerlerin Karşılaştırılması:

Pancar şekeri ile karşılaştırıldığında nişasta bazlı şekerler yüksek kaliteli ürünlerdir ve birçok gıda sanayinde tüketilmektedir. Ancak, nişasta bazlı şekerler her alanda şeker pancarının yerine geçemezler. Pancar şekeri, perakende gibi bazı pazarlar tarafından her zaman tercih edilecektir. Şekerleme, bisküvi, çikolata, sakız, meyve suyu vb. gibi gıda sektörlerinde pancar şekeri ve nişasta bazlı şekerler birbirlerini tamamlayıcı ürünler olarak bir arada kullanılmaktadır. Nişasta bazlı şeker kullanımı, Türk gıda sanayinin yüksek kaliteli ürünler üretmesinde ve ihracat pazarlarında daha fazla rekabet etme şansına sahip olmasında önemli katkı sağlayacaktır. Ekonomik değerlendirmede, nişasta bazlı şekerlerin, pancar şekeri üzerinde, bir avantaja sahip olduğu açıktır. Şeker pancarından üretilen bir ton şeker ülkemize 250 ABD doları mali yük getirirken, bir ton nişasta bazlı şeker yaklaşık 50 ABD doları vergilendirilebilir bir gelir sağlamaktadır. Gelecek 5 yıl için Türkiye'de şeker tüketiminde öngörülen artış %2.1'dir.

2.4 Özellikleri

Viskozite/Kıvamlılık
Tatlılık
Buz kristalleri önleme
Donma noktasını düşürme
Emülsiyon kararlılığı sağlama
Fermente edilebilirlik
Jel oluşumu
Kaynama noktasını arttırma
Köpüğü dayanıklı kılma
Lezzetin açığa çıkması
Lezzetin zenginleşmesi
Mikrobiyal koruyuculuk
Nem tutuculuk
Ozmotik basınç
Parlaklık verme
Rengin koyulaşması
Şeker kristallerini önleme
Besleyicilik
Yapışkanlık

3. MEVCUT DURUM VE SORUNLAR

3.1 Sektördeki Kuruluşlar

Nişasta ve NBS sektöründe beş firma faaliyette bulunmaktadır. Bu firmalardan ikisi yabancı sermayeli, diğer ikisi yerli sermayeli ve beşinci firma da yerli ve yabancı sermaye ortaklığıyla faaliyette bulunmaktadır.

Sektörde Nişasta ve NBS iki ana ürün olarak üretilmektedir.

İç piyasa ve ithal ürünler, nişastada rekabetin yoğun yaşandığı bir ortam meydana getirmektedir. Özellikle 1998 ve 1999 yıllarında yoğun olarak yaşanan global ekonomik krizler kağıt, oluklu mukavva ve tekstil sektörlerini oldukça olumsuz etkilemiş, buna bağlı olarak bu sektörlerin ana girdilerinden olan nişasta kullanımını azalmıştır. Neticesinde, sektörde kapasite kullanım oranları %50'lere düşmüş, rekabet artmış ve fiyatlar çok düşük seviyelere inmiştir.

NBS ise, fonksiyonel özellikleri açısından kullanıldığı sakız, şekerleme, reçel ve bisküvi sektörlerinde ekonomik krizler neticesinde yaşanan daralmalar sonucu ve özellikle Rusya ve Türk Cumhuriyetlerini de içine alan ihracat pazarındaki ciddi küçülmeler neticesinde olumsuz etkilenmiş ve kapasite kullanımlarının %60-65'lere düşmesine rağmen fiyatlar maliyet seviyelerine gerilemiş, rekabet artmıştır.

Çizelge 1. 2008/2009 Pazarlama Yılı Pancar şekeri Kotaları (Ton)

Pancar şekeri Üreten şirketler	A Kotası	B Kotası	Toplam
Türkiye şeker Fabrikaları A.ř.	1 385 000	69 250	1 454 250
Adapazarı şeker Fab. A.ř.	57 000	2 850	59 850
Amasya şeker Fab. A.ř.	73 000	3 650	76 650
Kayseri şeker Fab. A.ř.	329 000	16 450	345 450
Konya şeker San. Ve Tic. A.ř.	411 000	20 550	431 550
Kütahya şeker Fab. A.ř.	38 000	1 900	39 900
Mb şeker Ve Nişasta San. Ve Tic. A.ř.	107 000	5 350	112 350

Çizelge 2. 2007/2008 Pazarlama Yılı Nişasta Bazlı şeker Kotaları (Ton)

Nişasta Bazlı şeker Üreten şirketler	A Kotası
Amylum Nişasta San. Ve Tic. A.ř.	73 215
Cargill Tarım Ve Gıda San. Tic. A.ř.	102 438
Pns Pendik Nişasta Sanayi A.ř.	32 961
Sunar Mısır Entegre Tesis. San. Ve Tic. A.ř.	10 681
Tat Nişasta San. Ve Tic. A.ř.	14 805
Toplam	234 100

3.2 Üretim

Türkiye’de nişasta ve NBS sektörünün tamamına yakını iç piyasaya yönelik kurulmuş ve çalışmaktadır. İç piyasada ithal ürün olarak AB ülkelerinden getirilen nişastalarla teknolojik olarak rekabet gücü bulunmaktadır.

Sektörde yaygın olarak kullanılan üretim yöntemleri şematik olarak aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir. Sektörde yaygın olarak kullanılan teknoloji, bu konuda dünyadaki teknoloji ile aynıdır.

Dünya sakaroz şeker üretimi 147 milyon TON dur.

Şekerin 78%’i şeker kamışından(115 Milyon TON) 22%’si şeker pancarından (32 Milyon TON) üretilmektedir.

Şeker pancarından en fazla üretim AB ülkelerinde yapılmaktadır. AB ülkelerinde 20,2 milyon ton olan şeker üretimi yeni şeker reformu sonucunda 15,1 milyon tona düşmüştür. 36%’lık fiyat indirimi, üretimi 2009/10 döneminde 12-13 milyon tona düşürecek ve AB net ithalatçı konumuna gelecektir.

Şeker fiyatları;

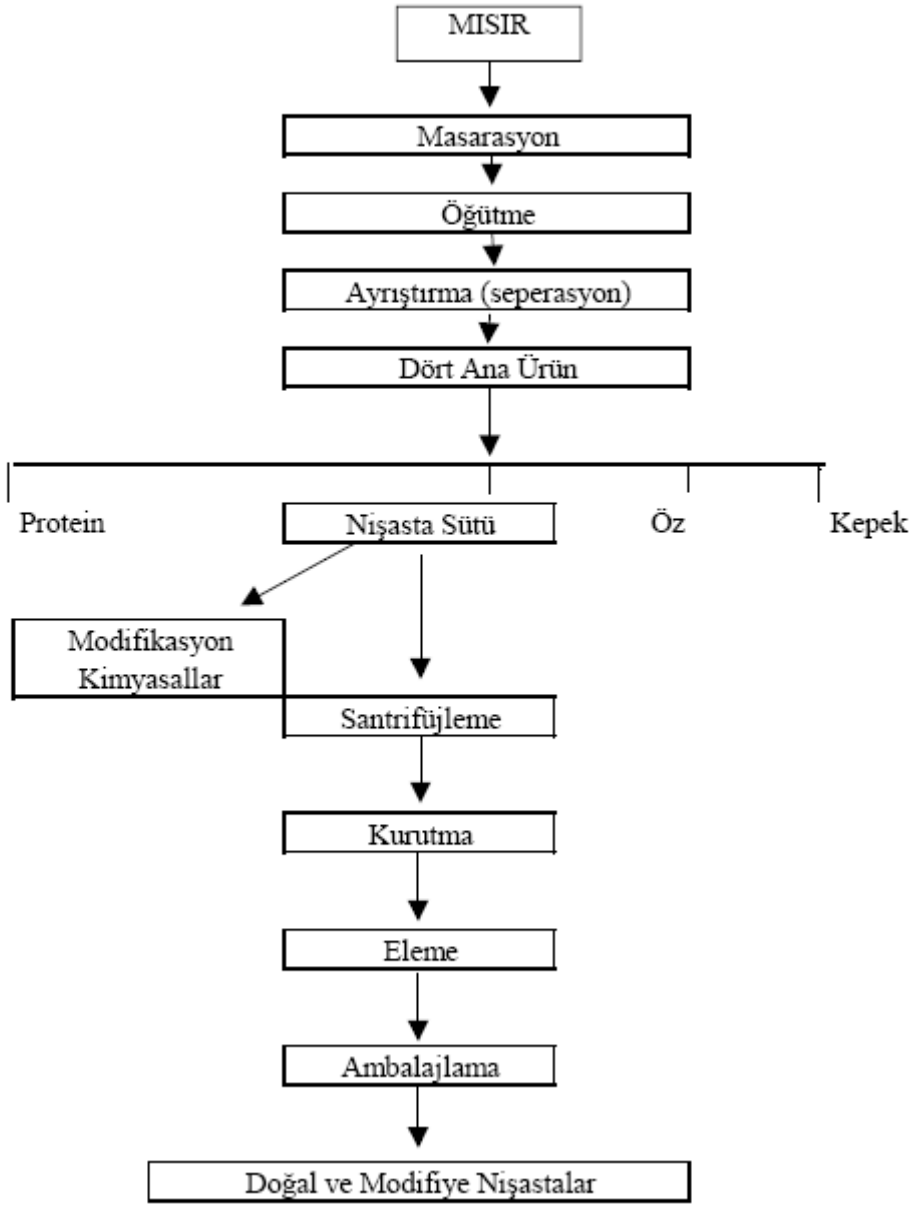
Dünya borsa fiyatları 400 USD/TON

AB reform öncesi fiyatları 750-800 USD/TON

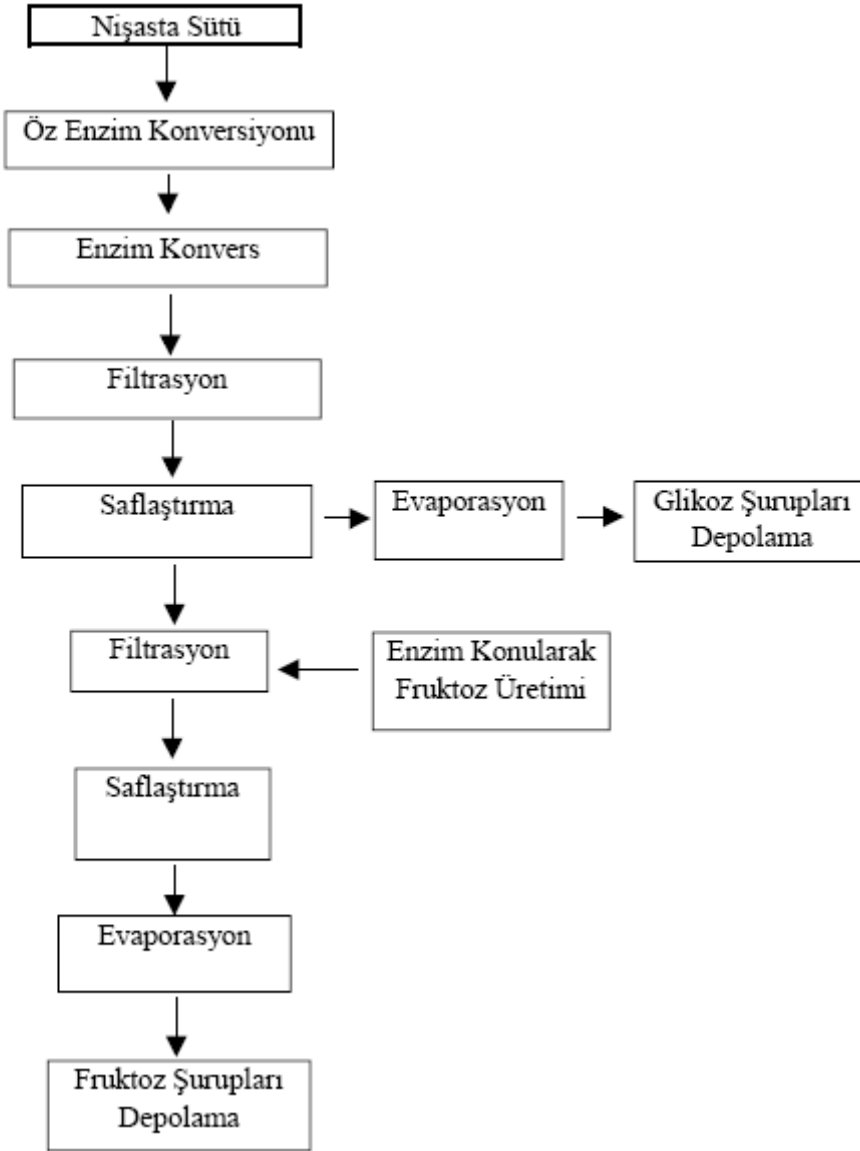
AB reform sonrası fiyatları 500-550 USD/TON

Türkiye fiyatı 1360 USD/TON

Dünyada şeker fiyatlarının en yüksek olduğu ülkeler arasında Türkiye de yer almaktadır AB ile ülkemiz arasında imzalanan bazı işlenmiş tarım ürünlerinin belirlenen kota miktarları kadar kısmının serbestçe ithalat ve ihracatına dair anlaşmanın kapsamına bazı şekerli ürünler de dahildir. Bu uygulama, hammadde fiyatlarındaki farklılıklardan dolayı ülkemiz üreticilerinin aleyhine haksız rekabete neden olmaktadır.

Şekil 1. Doğal ve Modifiye Niştasta Üretim Akım Şeması

şekil 2. Nişasta Bazlı şeker Üretim Akım şeması

3.3 Dünyadaki Durum ve AB, Diğer Önemli Ülkeler İtibariyle Mukayese

Nişasta ve NBS şektörü, yapısal ve işlevsel olarak iç piyasaya yöneliktir. Bu durum ürün bazında dış pazarlarla kısıtlı bir ilişki içinde olması anlamına gelir. Fakat, sektörün ülke içinde katma değerinin artması ve verimli çalışması, üye olma aşamasında bulunduğumuz AB'nin tarım politikalarıyla paralel bir uygulamada olduğumuz sürece mümkündür. AB'ne tam üyeliğimizin gündemde olduğu bu dönemde sektörün korunması ve uygulanacak politika değişikliklerinin titizlikle incelenerek sonuçlandırılması gerekir.

AB'de yeni şeker rejimi ile fiyatların 36% düzeyinde azalması hedeflenmektedir. Sakarozdan şeker üretimi azalırken nişasta bazlı şekerlerin üretim miktarı artmaktadır.

AB ülkelerinde glikoz, şekerin alternatifi olmadığı için kotaya tabi tutulmamakta, serbestçe üretilmektedir.

Türkiye dışında dünyanın hiçbir ülkesinde glikoz üretimi ve satışı kotaya tabi değildir.

Glikozun şekerin alternatifini olmadığı bütün dünyada kabul edildiği gibi ülkemizde de TÜBİTAK ve akademisyenler tarafından bu konuda çok sayıda rapor ve makale yayınlanmıştır.

Ülkemizde glikozun Şeker Kanunu kapsamına alınma nedeni früktoza benzerliği nedeni ile duyulan gereksiz endişedir.

AB ülkelerinde fruktoz üretiminin denetlenmesi sorun olmamıştır. Makinelere sayaç takılmak, idari ve teknik önlemler alınmak suretiyle kontrol kolaylıkla yapılmaktadır.

Şeker Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2001 yılından bu yana yaklaşık 7 yıl geçmiştir. İdari ve teknik önlemlerin zaman alması, nişasta bazlı şeker üretimi yapan toplam beş firmanın denetim zorluğu gibi geçersiz nedenler, glikozun kanun kapsamından çıkarılmaması için gerekçe olmamalıdır.

3.4 Sektörün Sorunları ve Çözüm Önerileri

Ülkemizde Nişasta ve NBŞ'in üretimi 1940'lı yıllardan beri süregelmesine rağmen, dünya ölçülerinde teknolojik yatırımlar ve ürün çeşitliliği son 10 yıllık dönem içinde gerçekleşmiştir. Köklü bir sanayinin 10 yıl gibi kısa bir sürede gösterdiği gelişim, aşağıdaki sorunları da beraberinde getirmiştir.

3.4.1 Sektörün Sorunları

Mısır ithaline uygulanan gümrük vergisi: Ülkemizde sanayinin kullandığı mısır yaklaşık yılda 3 milyon tondur. 2 milyon ton üretimle, diğer 1 milyon tonda ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Devlet, mısır fiyatlarının oluşumunda belirleyici rol oynamakta ve iç piyasada oluşturmak istediği fiyatı korumak için ithal edilen mısıra %60'a varan oranlarda gümrük vergisi uygulaması getirmektedir. Bunun sonucu, mısırı temel girdi olarak kullanan yem sektörü ve toplam mısır kullanımının %10'unu gerçekleştiren nişasta sektörü üretim maliyetlerinde yaşanan suni artıştır. Sonuç olarak, nişasta ve NBŞ ürünlerini ara hammadde olarak kullanan oluklu mukavva, kağıt, tekstil, şekerleme, sakız, bisküvi, reçel vb sektörlerde, önemli ölçüde maliyet artışları oluşmakta ve bu sektörlerin ihracat piyasalarında rekabet gücü zayıflamaktadır.

İthal Nişastalar : Ülkemize yılda yaklaşık 30.000 ton nişasta ithal yoluyla girmektedir. İthal Nişastalar özellikle kağıt ve tekstil sektörlerinde kullanılmaktadır. Son dönemde yapılan teknolojik yatırımlarla ithal edilen bu ürünleri ikame edecek ürünler Türkiye'de üretilecek durumdadır ancak ithalat aynı oranda devam etmektedir. Bu durumun temel sebebi, bir üst maddede açıklanan, temel hammadde fiyatının yüksekliğidir. Buna karşılık Avrupa'lı üreticiler tarım ürünleri ihracatı için uygulanan sübvansiyonlardan yararlanarak, dünya piyasa fiyatlarından mısır alarak üretim yapmakta ve ürünlerini ihraç etmektedirler. Ayrıca, 1996 yılında yürürlüğe giren gümrük birliği çerçevesinde nişasta türevlerine uygulanan gümrük vergileri de sifira yaklaşmıştır. Bu da rekabet edilebilirlik açısından iç piyasa üreticileri için olumsuz bir durumdan da öte haksız rekabet ortamı yaratmaktadır.

Yapay Tatlandırıcılar : Şeker genel olarak yüksek kalori içeren bir gıda maddesidir. Gereğinden fazla tüketildiğinde çeşitli sağlık sorunları ve özellikle fazla kilo sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda dünya genelinde yapay tatlandırıcıların kullanımı artan bir trend izlemektedir. ABD ve Avrupa ülkelerinde yapay tatlandırıcıların tanımları ve uygulama alanları gerekli mevzuat ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Aksi durumda ne olduğu belli

olmayan ve yapay tatlandırıcılar adı altında kullanılan maddeler, insan sağlığı açısından çok ciddi sorun ve tehlike oluşturabilir. Ülkemizde bilginiz dahilinde bu konuyu denetim altına alacak yasal düzenleme eksikliği bulunmaktadır. Sonuç olarak piyasada tüketilen birçok ürünün yapay tatlandırıcı adı altında gerçekte ne ihtiva ettiği belli değildir

Kayıt Dışı Pancar Şekeri Ticareti : Ülkemizde şeker pancarı taban fiyatı ve ürün şeker satış fiyatı devlet tarafından belirlenmektedir. Son yıllarda, daha önceden olduğu gibi politik ve sosyal etkiler altında yüksek değerlerde belirlenen şeker pancarı fiyatları, Türkiye Şeker Fabrikaları ve Pankobirlik bünyesindeki fabrikalarda üretilen şekerin maliyetinin 700-800 ABD\$/ton aralığında gerçekleşmesine sebep olmuştur. Ayrıca, yüksek şeker pancarı fiyatları pancar çiftçisini özendirici olduğu için ülkemizin ihtiyacından fazla şeker pancarı ekilmiş ve sonuçta tüketim fazlası şeker üretilmiştir. Ülke şeker stoklarının 1 milyon ton gibi, olması gerekenin çok üzerine çıkmasıyla tek çözüm olan, ihracat gündeme gelmiştir. Bu noktada, dünya şeker fiyatlarının 200 ABD\$/ton seviyelerinde oluşması, ihracat durumunda 500 ABD\$/ton gibi çok büyük zararların oluşmasına neden olmuştur. İç piyasada devlet tarafından belirlenen şeker fiyatının ortalama 600 ABD\$/ton olarak seyretmesi, hem Türkşeker fabrikaları ve Pankobirlik'in zarar etmesine, hem de yurt dışından ülkemize şeker girmesi konusunda özendirici olmuştur. Öte yandan, NBS bazı sektörlerde pancar şekerinin muadili olarak kullanılabilen ve aynı zamanda bu doğrudan ilişki neticesinde pancar şeker fiyatı NBS'in fiyatı içinde belirleyici olmaktadır.

GLİKOZ ÜRETİMİNİN KOTAYA TABİ OLMASININ YARATTIĞI SORUNLAR

Türkiye'nin yurtiçi satış miktarı 2001/2002 döneminde 147.384 tondur.

2006/2007 yılında kotaya tabi yurtiçi satış miktarı 85 000 TON olarak gerçekleşmiş görünmektedir, 2007 yılında 10 000 TON glikoz ithal edilmiştir.

Yıllık ortalama %5 büyüyen bir sektörde 2001'den 2006'ya glikoz üretiminin azalmış görünmesi dahi kayıt dışının boyutu hakkında fikir vermektedir. Aradaki fark, başta Suriye olmak üzere komşu ülkelerden yasadışı yollardan glikoz ithal edilmesi ve bazı firmaların kayıt dışı üretim yapmaları yoluyla karşılanmıştır.

Kayıt dışı glikoz tedariki, kayıt dışı şeker alımına da neden olmaktadır.

Glikoz ve şeker kayıt dışı kullanan firmaların bu şekilde yaptıkları faaliyetin ekonomik değeri 1 milyar YTL dolayındadır.

Bu uygulama, kayıtlı çalışan firmalar aleyhine haksız rekabete neden olmaktadır. Kayıt dışı glikoz rekabete açık olduğu için, daha ucuz fiyata satılmaktadır. Kotalı glikoz arzı kota ile sınırlı olduğu için rekabete açık değildir. Fiyatları yüksektir. Ayrıca kayıt dışı satın alınan şekerin fiyatı da iç piyasa fiyatlarına göre oldukça düşüktür.

Kayıtlı çalışan şekerleme sektörü; gelecekte yeterli hammadde bulamama ihtimali yüzünden yeni yatırım ve büyüme projeleri planlayamamaktadır. Çünkü, Şeker Kurumu verilerinden de görüleceği gibi 2001'den itibaren resmi glikoz arzı hiç artmamıştır.

Bu uygulama, vergi ve SSK primi kayıpları nedeni ile başta devletimizin, şeker pancarı ve mısır üreten çiftçilerin, sakaroz şeker ve nişasta bazlı şeker üreten firmaların ve bunları kullanan üretici firmaların aleyhine sonuçlar vermektedir.

Ayrıca, yasal veya yasa dışı yapılan ithalat ülkemiz kaynaklarının yurtdışına gitmesine neden olmaktadır.

GLİKOZ SORUNU NEDEN ÇÖZÜLEMEDİ

Glikozun Şeker Kanunu kapsamından çıkarılması gündeme geldiğinde, pancar üreticileri ve sakaroz şeker üreticileri früktoz kota oranının 2% olması durumunda destek vereceklerini belirtmektedir.

Nişasta bazlı üretim yapan firmalar, bu görüşün gerçekleşmesi ihtimaline karşılık mevcut uygulamanın devamının sektörün menfaatine olacağını düşünmektedirler.

Fruktoz kota oranının 2% olması önerisine, AB ülkelerindeki fruktoz kota oranının 2% olduğu gerekçe gösterilmektedir. Bu gerekçe yanlıştır.

AB ülkelerinde fruktoz kota oranları, ülkelerdeki talep, kurulu kapasiteler dikkate alınarak her ülke tarafından ayrı ayrı belirlenmektedir. 2% şeklinde genel bir uygulama yoktur. Bazı ülkelerde fruktoz üretimi hiç yapılmamaktadır. Bazı ülkelerde ise fruktoz kota oranı %100'e kadar çıkmaktadır. Örneğin Bulgaristan'da 2007/2008 döneminde 4.752 ton pancar şekeri kotasına karşılık 78.153 ton fruktoz kotası tahsis edilmiştir.

Fruktozun yaklaşık 25%'si sudur. Bu nedenle AB ülkelerinde fruktoz kota oranı kuru madde esasına göre, Türkiye'de ise su dahil edilerek belirlenmektedir.

Fruktoz kota oranının belirlenmesinde tarafların anlaşamaması durumunda mevcut üretim miktarı dikkate alınarak kota oranı belirlenmelidir.

Mevcut uygulama neticesinde ortaya çıkan problemleri üç ana başlık altında toplamamız mümkündür ;

A- Pancar şekerinde dünya piyasa fiyatları ile iç piyasa fiyatları arasında ortalama 400 ABD\$/ton fark olması nedeniyle, Güneydoğu sınır kapılarından ülkemize kaçak şeker girmekte ve bu şekerler piyasa fiyatlarının altında satılarak haksız kazanç elde edilmektedir.

B- Dahilde işleme taahhüyle T. Şeker Fabrikaları A.Ş.'den dünya fiyatları seviyesinde alınan şeker, gerekli denetimlerin uygulanmamasından dolayı ilgili ihraç edilecek ürünün üretiminde kullanılmamakta ve iç piyasada ucuza satılarak haksız kazanç elde edilmektedir.

C- Türkşeker'den ihracat kaydıyla dünya piyasa fiyatlarına alınan şeker; 1- Gümrük kapılarından çıkmış gibi gösterilip iç piyasada ucuz fiyata satılmakta. 2- İhracatı yapıp tekrar yurda kaçak yollardan sokularak ucuza satılıp haksız kazanç elde edilmektedir.

Yukarıda konu edilen kayıt dışı pancar şekeri ticareti piyasa uygulamaları sonucu elde edilen gözlemlerdir. Bunları belgeleyecek herhangi bir resmi belge veya kayıta dayanmamaktadır. Konuyla ilgili T. Şeker Fabrikaları A.Ş. ve Pankobirlik yetkilileri ile yapılan müzakereler bu tezi desteklemekte ve yıllık takribi kayıt dışı pancar şekeri ticaretinin 300.000 ton civarında olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.4.2 Çözüm Önerileri

Dünya tatlandırıcı talebi, üç değişik kaynaktan karşılanmaktadır. Bunlar; pancar ve kamıştan üretilen sakaroz kökenli şekerler, - mısır ,buğday, patates gibi nişasta içeren hammaddelerden elde edilen nişasta bazlı şekerler (glikoz, izoglikoz-fruktoz) sakarin, aspartam ve asesulfam –K gibi sentetik tatlandırıcılardır.

Pancar ve kamıştan üretilen sakaroz kökenli şekerler ile nişasta bazlı şekerler kalorili tatlandırıcılar sınıfında, sentetik tatlandırıcılar ise kalorisiz tatlandırıcılar sınıfında yer almaktadır.

Türkiye'de mısır nişastası ve nişastadan üretilen fruktoz ve glikoz gibi şekerler, gıda sanayinin çok önemli sanayi hammaddeleridir. Gıda sanayinde şekerli ürünler alt sektöründe, sakaroz ile

birlikte kullanımları yarattıkları sinerjistik etki ile kaliteyi geliştirici avantajlar sağlamaktadır çünkü pancar şekeri ile karşılaştırıldığında NBS'ler,yüksek kaliteli ürünler olarak ortaya çıkıyorlar.

Doğal tatlandırıcılar niteliğindeki glikoz ve fruktoz şurupları nişastadan elde edilir. Şekerlemelerin cinsine bağlı olarak istenen kalite özellikleri;ürünün çok sert olmaması, doku ve çözünürlüğünün damak tadına uygun olması,uygun şekilde tatlılığıdır. Yüksek besin değerine sahip ,saflaştırılmış sıvı şuruplar olarak da bilinen bu doğal tatlandırıcılar, gıda sektöründen büyük talep görmekte kullanıldıkları yerlere göre;

kıvam verici

tatlılık verici

nem tutuculuk

donma noktasının kontrolü

parlaklık

jel oluşumu

fermente edilebilirlik

karbonhidrat kaynağı

renk oluşturucu

kristallenmeyi engelleme gibi teknik özelliklere sahiptirler.

Glikoz ve fruktoz şurupları,reçel,marmelat,bisküvi ve kekler ile dondurma üretiminde birlikte kullanılırken;şekerleme,sakız,baklava,helva,lokum,ketçap ve bira üretiminde glikoz şurubu; şekerlemelerde ayrıca nem tutucu olarak % 1 oranında fruktoz şurubu kullanılır,meşrubat ve meyve suyu üretiminde ise fruktoz şurupları kullanılmaktadır.

NBS'ler,şekerlemelerde tat sağlamlarının yanı sıra ürün dokusunu da etkilemektedir.Şekerlemelerde ortamdan nem alan ürünün yüzeyi yapışkan hale gelir,doku bozulur. Glikoz şurupları ile ürün yüzeyinde oluşan yapışkanlık önlenabiliyor. Şekerlemelerde mikroorganizma gelişimini önleyecek su aktivitesi değeri % 75'lik sukroz konsantrasyonunda mümkün ancak sakaroz 20 C'de % 67.1 konsantrasyonda doyumluğa ulaşır,kristallenir. Sukroz, glikoz şurubu yer değiştirdiğinde ise kristalleşmenin önüne geçilebiliyor ve daha yüksek konsantrasyonlar ile düşük su aktivitelere ulaşılabiliniyor. Bu da gıda sanayi için glikoz kullanımının teknolojik bir zorunluluk olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de Şeker Kanunu 19.04.2001 tarihinde Bakanlar Kurulunun onayı ile yürürlüğe girmiştir. Kanuna göre;" Şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla pazarlanacak şeker miktarı, sakaroz kökenli ve diğer şekerler için ayrı ayrı olmak üzere şeker türlerine göre, gerektiğinde dönemsel olarak kotalar ile belirlenir. Nişasta kökenli şekerler için belirlenecek toplam A kotası, ülke toplam A kotasının % 10'unu geçemez. Bakanlar Kurulu bu oranı, Kurumun görüşünü alarak % 50'sine kadar artırmaya, % 50'sine kadar eksiltmeye yetkilidir.

Sakaroz kökenli şekerler dışındaki depolanabilir nitelikte olmayan diğer şekerler için B kotası belirlenmez.

Şirketlerin A ve B kotaları her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, yurt içi şeker talebi, fabrikaların işleme ve şeker üretim kapasiteleri gözönünde bulundurularak Kurul tarafından müteakip beşer yıllık dönemler için tespit edilir.

Kotalar, fabrikaların üretim süreleri ile son üç yıllık ortalama fiili günlük işleme kapasiteleri ve/veya üretim miktarları ve randımanları esas alınmak suretiyle hesaplanır. İlk kez üretime

gececek ve üç yaştın altındaki şeker fabrikaları ile bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kapasite artırımı izni almış olan fabrikalar için kota belirlenmesinde nominal üretim verileri esas alınır. “

Dünyada glikoz üretimini kotaya tabii tutan tek ülke Türkiye’dir.

AB ülkelerinde glikoz,şekerin alternatifini olmadığı için kotaya tabii tutulmamakta, serbestçe üretilmektedir.AB’de toplam glikoz üretimi 5-6 milyon ton civarındadır.Pancar şekeri ve glikoz kotaları,belli bir orana göre değil,ülkelerin tamamı ile sanayi altyapısı dikkate alınarak belirlenmekte ve ülkelerin gelişen ihtiyaçlarına göre de rakamlar revize edilmektedir.AB’de yeni şeker rejimi ile fiyatların % 36 düzeyinde azalması hedeflenmektedir.Sakaroz şeker üretimi azalırken nişasta bazlı şekerlerin üretim miktarı artmaktadır.

Bu yıla kadar her pazarlama yılı için pancar şekeri kotaları 2 milyon 107 bin ton olarak, NBS kotası da 234 bin 100 ton olarak belirlenmiş, ancak Bakanlar Kurulu kararlarıyla % 50 arttırılmış ve 351 bin ton olarak uygulanmıştır. İçinde bulunduğumuz 2007/2008 pazarlama yılında ise pancar şekeri kotası 2 milyon 400 bin tona yükseltilmiş ve NBS kotası da 266 bin 667 tona yükselmiştir. % 35’lik kota artırımı yapılırca da 2007/2008 pazarlama yılı NBS kotası 360 bin tona ulaşmıştır.

Türkiye’nin toplam NBS bazlı ürünlere ihtiyacı 650.000 tondur. Bu durumda sektör talebi dışarıdan karşılamaktadır.

Türkiye’nin yurtiçi glikoz satış miktarı 2001/2002 döneminde 147.384 tondur. 2006/2007 yılında kotaya tabii yurtiçi satış miktarı 85.000 ton olarak gerçekleşmiş görünmektedir, 2007 yılında 10.000 ton glikoz ithal edilmiştir. Ayrıca,yasal veya yasa dışı yapılan ithalat ülkemiz kaynaklarının yurtdışına gitmesine de neden olmaktadır.Yıllık ortalama % 5 büyüyen bir sektörde 2001’den 2006’ya glikoz üretiminin azalmış görünmesi dahi kayıt dışı ekonominin boyutu hakkında fikir vermektedir.Aradaki fark,başta Suriye olmak üzere komşu ülkelerden yasadışı yollardan glikoz ithal edilmesi ve bazı firmaların kayıt dışı üretim yapımları yoluyla karşılanmıştır.Kayıt dışı glikoz tedariki,kayıt dışı şeker alımına da neden olmaktadır.

Glikoz ve şekeri kayıt dışı kullanan firmaların bu şekilde yaptıkları faaliyetin ekonomik değeri 1 milyar YTL dolayındadır.Bu uygulama kayıtlı çalışan firmalar aleyhine haksız rekabete neden olmaktadır. Kayıt dışı glikoz rekabete açık olduğu için,daha ucuz fiyata satılmaktadır.Kotalı glikoz arzı kota ile sınırlı olduğu için rekabete açık değildir ve fiyatları yüksektir.

Bu uygulamayla, Şeker Kanununun 1.maddesi;”Bu Kanunun amacı, yurt içi talebin yurt içi üretimle karşılanmasına ve gerektiğinde ihracata yönelik olarak Türkiye’de şeker rejimini, şeker üretimindeki usul ve esaslar ile fiyatlandırma, pazarlama şart ve yöntemlerini düzenlemektir.” ihlal edilmekte ve üretim yetersizliği kanunun amacına aykırı sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Gıda sanayi için NBS kullanımını teknolojik bir zorunluluk olmasına rağmen NBS’ler her alanda pancar şekerinin yerine geçemiyor. Pancar şekeri,özellikle perakende gibi bazı pazarlar tarafından her zaman tercih edilmektedir. Şekerleme,bisküvi,çikolata,sakız, meyve suyu vb gibi gıda sektörlerinde ise pancar şekeri ve NBS birbirini tamamlayıcı ürünler olarak birarada kullanılıyor.İçecek sektöründe ise fruktoz, sakaroz daha pahalı olduğu halde zorunlu halde,

sakarozla ikame ettirilebilmektedir. Ekonomik değerlendirmede, NBS'lerin, pancar şekeri üzerinde bir avantaja sahip olduğu rakamlarla da ortaya çıkıyor. Şeker pancarında üretilen bir ton şeker, teşvikler nedeniyle ülke ekonomisine 250 ABD doları mali yük getirirken, bir ton nişasta bazlı şeker yaklaşık 50 ABD doları vergilendirilebilir bir gelir sağlamaktadır.

Aksi takdirde kayıtlı çalışan şekerleme sektörü; gelecekte yeterli hammadde bulamama ihtimali yüzünden yeni yatırım ve büyüme projeleri planlayamamaktadır çünkü Şeker Kurumu verilerinden de görüleceği gibi 2001'den itibaren resmi glikoz arzı hiç artmamıştır. Sektörün büyümemesi ise sadece sektör çalışanlarını değil, vergi ve SSK primi kayıpları nedeni ile başta devletin, şeker pancarı ve mısır üreten çiftçilerin, sakaroz şeker ve nişasta bazlı şeker üreten firmaların ve bunları kullanan üretici firmalarını olumsuz etkilemektedir. Şeker Kanunu'na göre Bakanlar Kurulu, toplam şeker üretimi içindeki payı yüzde 10 olan Nişasta Bazlı Şeker (NBS) kotasını, her yıl yüzde 50 oranında artırma veya eksiltme inisiyatifine sahip. Bakanlar Kurulu bu yetkisine dayanarak, 27 Ocak tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararıyla; Şeker Kurulu tarafından 2006-2007 pazarlama yılında NBS için ayrılan kotayı, sakaroz kökenli şekerler için ayrılan kotayla ilişkilendirmeksizin yüzde 50 oranında arttırdı.

Alınan kararlar nişasta bazlı şeker üreticilerinin kotası 234 bin tondan, 351 bin tona yükseltildi. Tahsis edilen 117 bin ton ek kotanın maddi değeri, 150 milyon dolardır.

Nişasta sanayinin hammaddesi olan mısır, sanayide un, nişasta, nişasta bazlı şekerler, yağ, endüstriyel alkol, alkollü içkiler ve yem üretiminde kullanılıyor. Mısırın yüzde 65'i nişasta olduğuna göre, kota artışı yaklaşık 180 bin ton daha fazla mısır üretimi demek. Türkiye'de dekarda ortalama 750 kg verim elde edildiği düşünülürse, 240 bin dekar arazide mısır ekimine imkan verdiğini kabul etmek gerekir. Bir çiftçinin ortalama 10 dekar mısır ektiği kabul edilirse, bu, yaklaşık 24 bin çiftçinin mısır ekerek ek bir gelir elde ettiğini gösterir. Böylece, kota artışının gerçekte çiftçi sayısında azalmaya değil, artışa neden olduğu ortaya çıkar.

Neden NBS

Türkiye'de mısır nişastası ve nişastadan üretilen fruktoz ve glikoz gibi şekerler, gıda sanayinin çok önemli iki sanayi hammaddesi. Pancar şekeri ile karşılaştırıldığında NBS'ler, yüksek kaliteli ürünler olarak öne çıkıyor. Şekerlemeler, şekerli maddeler, unlu ürünler, baklava, helva, dondurma, reçel, alkollü ve alkolsüz içecekler, sakız gibi gıda maddeleri NBS'ler ile üretiliyor. Dolayısıyla NBS'ler, şekerleme sektörünün hem düşük maliyetli hammadde temini, hem de üretimde kalite ve standardın tutturulması için gerekli.

Şekerlemelerin cinsine bağlı olarak istenen kalite özellikleri; ürünün çok sert olmaması, doku ve çözünürlüğünün damak tadına uygun olması, uygun şekilde tatlılığı. Glikoz şuruplarının şekerlemelerde kullanımının temel amaçları viskozite sağlamak, lezzeti geliştirmek, doku ve nem tutucu özellik kazandırmak, tatlılık vermek ve renk kaybına direnci arttırmak olarak sıralanıyor. NBS'ler, şekerlemelerde tat sağlamlarının yanı sıra ürün dokusunu da etkiliyor. Ortamdan nem absorblayan şekerlemelerin yüzeyi yapışkan hale geliyor, doku bozuluyor.

Glikoz şurupları ile yapışkanlık önleniyor. Şekerlemelerde mikroorganizma gelişimini önleyecek su aktivitesi değeri yüzde 75'lik sakaroz konsantrasyonunda mümkün. Ancak sakaroz, 20 °C'de yüzde 67.1 konsantrasyonda doygunluğa ulaşır, kristalleniyor. Glikoz şurubu kullanılarak kristalleşmenin önüne geçilebiliyor. Bu da gösteriyor ki, gıda sanayi için NBS kullanmak, teknolojik bir zorunluluk.

Buna karşılık NBS'ler her alanda pancar şekerinin yerine geçemiyor. Pancar şekeri, özellikle perakende gibi bazı pazarlar tarafından her zaman tercih ediliyor. Şekerleme, bisküvi,

çikolata, sakız, meyve suyu vb. gibi sektörlerde ise pancar şekeri ve NBS, birbirini tamamlayıcı ürünler olarak birarada kullanılıyor.

Ekonomik değerlendirmede, NBS'lerin, pancar şekeri üzerinde bir avantaja sahip olduğu rakamlarla da ortaya çıkıyor. Şeker pancarından üretilen bir ton şeker, teşvikler nedeniyle ülke ekonomisine 250 ABD doları yük getirirken, bir ton NBS yaklaşık 50 ABD doları vergilendirilebilir bir gelir sağlıyor.

Kaldı ki, dünyada sakaroz şekeri üretimine bakıldığında, pancar ile kamıştan şeker üretimi arasında da önemli maliyet farkı ortaya çıkıyor. Dünyada sakaroz şekerinin yüzde 75'i şeker kamışından üretiliyor. Çünkü yüzde 45 şeker ihtiva eden şeker kamışından yılda 4 sefer ürün alınabiliyor. Halbuki yüzde 15 oranında şeker ihtiva eden pancar, aynı araziye ancak 4 yılda bir ekilebiliyor.

Bu durum, şeker pancarının sakaroz şekeri üretiminde dahi, şeker kamışı karşısında rekabet etmesinin imkansız olduğunu gösteriyor. Dünya şeker fiyatları da, bunu doğruluyor. Ülkelerin DTÖ kararları doğrultusunda şeker ticaretini libelleştirilmesiyle de pancarı şekeri, kamış şekeri ile rekabet edemez duruma gelecektir.

Tam üyeliğe hazırlandığımız Avrupa Birliği'ndeki gelişmelerde, şeker konusunda şapkamızı önümüze koyup düşünmemizi ve harekete geçmemizi gerektiriyor. Ciddi bir şeker reformu yapan ve reform uygulama sürelerini iki kez öne çeken AB'de asgari şeker fiyatı uygulamasına kademeli olarak son verilecek. Buna karşılık nişasta bazlı şekerlerde kota uygulamasına son verilene kadar kota artışına gidileceği açıklanarak, ciddi artışlar yapıldı. Dört üye ülkede pancar şekeri üretimi durdurulurken, 4 yıl içinde fabrikalarını kapatacaklara zaman içinde göreceli olarak azalan çok ciddi teşvikler veriliyor.

Ancak üretimdeki azalmayı yeterli bulmayan Şeker Yönetim Komitesi, Avrupa Komisyonu'nun 2007/08 pazarlama yılında şeker üretiminin en az AB şeker kotasının yüzde 13.5'ine karşılık gelen iki milyon ton azaltılmasına ilişkin teklifini 23 Şubat'ta oyladı. Kararla, AB ülkelerindeki pancar yetiştiricileri ve şeker işleyenler, kotalarının yüzde 86.5'inden fazlası için dikim yapamayacak, sözleşme imzalayamayacak.

Komisyon, üretimlerini kota kapsamında gönüllü olarak azaltan şeker üreticilerinin geri çekmeye tabi tutulmayacaklarına ilişkin bir istisna da istedi. Kota indirimi yüzde 50'den fazla olan ülkeler geri çekmeye tabi tutulmayacak ve kotalarının tamamını kullanabilecek.

Kota indirimi yüzde 50'den az olan ülkelerde ise geri çekme miktarı, kota azaltım miktarıyla orantılı olarak azaltılacak. Kota indirimi yapmayanlar ise üretimlerini yüzde 13.5 azaltmak zorunda kalacak. Ekim 2007'de kesinleşecek olan geri çekme miktarı yüzde 13.5'den fazla olursa, şeker üreticileri üretimlerini ilave yüzde kadar daha azaltacaklar.

AB yetkilileri, önlem alınmaması halinde şeker piyasasının üretim fazlasıyla karşı karşıya kalacağını, bunun da sektörün tamamını ciddi şekilde etkileyeceğini ve reform sürecini riske sokacağını vurguladılar. Kararla birlikte, AB'de pancar ekimi yapılan alanların önemli miktarda azaltılması ümit ediliyor.

Türkiye için asıl önemli gelişme ise; AB'nin Dünya Ticaret Örgütü'ne verdiği taahhütler çerçevesinde 2009 yılından itibaren ACP (Afrika, Karayip, Pasifik) ülkelerinden gelecek kamış şekerine '0' gümrükle sınırlarını açması olacak.

Böylece AB'deki şeker fiyatı, dünya borsalarındaki şeker fiyatına eşit olacak. Bunun Türkiye'ye etkisi ise; işlenmiş tarım ürünlerinde halen alınan şeker payının sıfırlanması ve Türk gıda sanayicisinin Avrupa Birliği ve Dünya gıda sanayicisi ile rekabet edemeyerek, piyasaya tamamen ithal ürünlerin hakim olması şeklinde gerçekleşecek.

Türkiye'de şeker fiyatının, dünya şeker fiyatlarının 3 ila 4 misli (şu anda 2.5 katı) seviyesinde olduğu göz önünde tutulduğunda, pancara dayalı Türk şeker sanayini çok ciddi tehlikelerin beklediği ortadadır.

Pancar şekeri üretimindeki bu çok ciddi tehlikeye karşın, Türkiye, mısır üretiminde önemli bir potansiyele sahip. Şeker pancarı üretimi yapılan araziler, genellikle mısır üretimine de uygun. Üstelik mısırdan yılda bir, bazı bölgelerde yılda iki mahsul almak mümkündür.

Nişasta sanayinin gelişmesiyle birlikte mısır üretimi, 1,75 milyon tondan 4 milyon tona çıkmış bulunuyor. Böylece her yıl ithal etmek durumunda kaldığımız 1 milyon ton mısırı üretirken, ihracat da yapıyor.

Dünyada üretilen 600 milyon ton mısırın yaklaşık yüzde 10'u nişasta ve nişasta bazlı şekere dönüştürülüyor. Üretim yüzde 40'ını tek başına gerçekleştiren ABD, şeker ihtiyacının yarısına yakını NBS'lerle karşılıyor. Ülkemiz şeker ihtiyacının yüzde 85'i, yani 2 milyon 191 bin tonu pancardan, geriye kalan yüzde 15'i, yani 351 tonu ise NBS'den sağlıyor. Yıllık pancar şekeri kotasının yüzde 46'sı Türk Şeker Fabrikaları (25 adet), yüzde 54'ü ise Pankobirlik Fabrikaları (5 adet) tarafından karşılanıyor.

Türkiye'de 1990'lı yıllarda başlayan NBS üretimi, teknolojik üstünlük, kullanım kolaylığı, hijyenik avantaj, daha ucuz fiyat gibi unsurlardan dolayı piyasada kabul görürken; kota uygulamasından dolayı sınırlı ve sabit kalıyor. İç ve dış piyasaya dönük üretim yapan 5 şirketin faaliyet gösterdiği Nişasta ve NBS sektöründe üretimin yüzde 30'unu nişastalar, yüzde 70'ini nişasta bazlı şekerler oluşturuyor.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 2001 yılı verilerine göre; sektörün kurulu kapasitesi yıllık 932.000 ton, kota kapsamına giren ürünlerin toplam fiili satışları ise 460.000 tondur. 4634 sayılı Şeker Kanunu'yla Türkiye pancar şekeri A kotası 2.340.000 ton olarak belirlenince, yüzde 10 sınırlaması nedeniyle nişasta şekerlerine tanınan kota 234.000 ton oldu.

Sakaroz şeker pazarı büyümediği, dolayısıyla "A" kotası hep aynı kaldığı için NBS talebinin yerli üretimle karşılanma oranı yüzde 76'dan yüzde 61'e gerilemiş durumda. Sıkıntı o kadar büyük ki, Türkiye kendi mısırı ve fabrikası dururken, bazı yıllar gıda sanayinin ihtiyacı için glikoz ithal etmek zorunda kalıyor.

Üretim sınırlaması, sektörün kapasite kullanım oranını da yüzde 37'ye kadar düşürüyor. NBS üreten Cargill, Amylum, Tat, PNS, Sunar firmaları; 932 bin ton kurulu kapasitelerine rağmen, kota nedeniyle son 4 yıldır 351 bin ton şeker üretilip, satabiliyor.

Şeker Kanunu'nda nişasta bazlı şeker olarak adlandırılan gruba giren fruktoz tamamen içecek sektöründe kullanılırken, glikoz genellikle şekerleme ve bisküvi sanayinde kıvam verici olarak kullanılıyor. Şekerleme ve bisküvi üreticileri, dünya üzerinde sadece Türkiye'de kota uygulanan glikozu temin etmekte sorun yaşıyorlar.

Devletin belirleyici olduğu pancar şekeri satış fiyatları, üretim maliyetlerinin düşürülmesi ile rasyonel değerlere getirilmelidir. Avrupa Birliği'nde olduğu gibi şeker fiyatları 800-900

ABD\$/ton aralığında olduğu sürece, dünya fiyatlarının 200 ABD\$/ton gibi çok düşük değerlerde oluşmasından dolayı, devletin korumacılığı sürmelidir.

İşlevliğini yitirmiş mevcut Şeker Kanunu'nun, yeni Şeker Kanunu ile güncelleştirilmesi gerekir. Kanunun yürürlüğe girmesiyle Pancar Şekeri sektörü için özelleştirmenin önü açılacak, verimlilik ve karlılık artacak, hukuki altyapı oluşturulacak ve global yapılanma gerçekleşecektir. Nişasta ve NBŞ sektörü ise farklı bir altyapı ve şeker pancarıyla ilişkisi olmayan bir hammadde olan mısıra dayalı olduğu için, Şeker Kanununda yer almamalıdır. Gerekli durumda bu sektörde yasal düzenlemelerle ayrıca regüle edilebilir. Pancar şekeri Şeker Kanunu ile güncel bir yasal düzenlemeye kavuştuğunda, NBŞ'in de kendi piyasa dengelerini bulacağına inanılmaktadır.

Gıda Maddeleri mevzuatı ve Gıda Kodeksi doğrultusunda nişasta ve NBŞ "temel gıda" kategorisinde değerlendirilmeli ve KDV oranları %8 olarak düzeltilmelidir. AB'de bütün ülkeler pancar şekeri ve NBŞ için aynı KDV oranını uygulamaktadır. Gerekli düzeltmenin yapılmasıyla AB'ne giriş sürecinde, önemli bir yanlış uygulama ortadan kalmış olacaktır.

Ülkemize yılda ortalama 30,000 ton olarak giren ithal nişastayı yerli üretimimizle ikame edebilmek için, iki yol mevcuttur. Birincisi, ithal nişasta için yerli üretimi koruyucu gümrük duvarları oluşturmak. İkincisi, yerli üreticinin rekabet gücünü artıracak, dünya fiyatlarından mısır kullanma hakkının tanınmasıdır. Daha önce yapılan girişimler neticesinde, alınan cevaplarda gerek Gümrük Birliği gerekse GATT çerçevesinde varılan anlaşmalara göre gümrük oranlarını yükseltmenin mümkün olmadığı belirtilmişti.

Bu durumda, ikinci çözüm olan dünya fiyatlarından mısır kullanım hakkı tek çözüm önerisidir. Bu uygulama yapılırsa, her yıl 15-20 milyon ABD Dolarına mal olan bu ithalat girdisi, oldukça küçük rakamlara indirilebilir ve yerli üretim aynı oranda artabilir.

Kayıt dışı pancar şekeri ticaretinin önlenmesi sadece sektörel olarak değil genel ülke ekonomisi içinde çok büyük önem taşımaktadır. Konu edilen rakam tahmini 300.000 ton x 600 ABD\$ = 180,000,000 ABD\$ boyutundadır. Önlem için, öncelikli olarak bütün sınır kapılarının sıkı denetim altına alınması gerekir. Daha sonra ihracat amaçlı olarak T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'den şeker alan şirketlerin kayıtları ciddi şekilde takip edilmelidir. Üçüncü olarak, dahilde işleme taahhütle şeker alan şirketlerin, üretimlerinde gerçekten kullandıkları şeker oranları ve bu nihai ürünlerin ihraç edilip edilmediği denetlenmelidir. Son olarak, yabancı kaynaklı şeker satan ve/veya T.Şeker Fabrikaları A.Ş ve Pankobirlik fiyatının çok altında fiyatla satış yapan ticarethaneler denetlenmelidir.

Ülkemizde de gün geçtikçe kullanımı artan yapay tatlandırıcılar yasal düzenleme ve denetim altına alınmalı insan sağlığını tehdit edebilecek unsurlar ortadan kaldırılmalıdır.

3..5 Uzun Dönemde Yapılması Gereken Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler

Kendi içinde tutarlı ve AB ile uyumlu bir Tarım Reformununun gerçekleşmesi ve bu amaçla tarımda verimlilik, çiftçinin korunması ve sanayinin rekabetçi ve üretken hale gelmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasına yönelik düzenlemelerin önem taşıdığı düşünülmektedir.

4.Şeker Kanunu İle Yapılan Bazı Düzenlemeler

Amacı, yurt içi talebin yurt içi üretimle karşılanmasına ve gerektiğinde ihracata yönelik olarak Türkiye'de şeker rejimini, şeker üretimindeki usul ve esaslar ile fiyatlandırma, pazarlama şart ve yöntemlerini düzenlemek olan, 4634 Sayılı Şeker Kanunu'nun 2'nci maddesinin (e) bendinde; Şekerin Tanımı; “Beyaz şeker (standart, rafine küp ve kristal şeker), yarı beyaz şeker, rafine şeker, ham şeker ve kahverengi şeker olarak sınıflandırılan, pancar veya kamıştan üretilen kristallendirilmiş sakaroz ile nişasta kökenli izoglukoz, likid ya da kurutulmuş halde glukoz şurubu, sakaroz veya invert şeker veya her ikisinin karışımının suda çözünmesinden meydana gelen şeker çözeltisi ve invert şeker şurubu ile inülin şurubu” olarak yapılmıştır. Görüldüğü üzere; Şeker Kanunu ile, sakaroz şekeri ile nişasta bazlı şekerler eşdeğer ürün olarak kabul edilmiş ve bütün düzenlemeler buna göre yapılmıştır. Diğer taraftan Kanunun Genel Gereğesinde ise; “Avrupa Birliğı Helsinki Zirvesi sonrasında kazanılan aday ülke statüsü yanı sıra, Dünya Ticaret Örgütü çerçevesindeki taahhüt ve gelişmeler de şeker rejiminin yeniden düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Bu bakımdan, tasarı ile; Şeker üretiminde istikrarın sağlanması ve korunması, Sektörün iç piyasada rekabet kurallarına göre yönlendirilmesi, Avrupa Birliğı düzenlemeleri yanı sıra, Dünya Ticaret Örgütü ve diğer uluslararası taahhütlere uyum sağlanması, Özelleştirmeye olanak sağlayacak hukuki alt yapının hazırlanması, ilke olarak benimsenmiştir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Yeni Şeker Yasasında, şekerin tanımı içinde pancar şekerinin yanında nişasta bazlı şekerler olan glikoz ve isoglikoz da yer almaktadır. Kullanım alanları dikkate alındığında pancar şekeri ve nişasta bazlı şekerler “Temel Gıda Maddeleri” kapsamına girmektedir. Pancar şekeri için uygulanan % 8 KDV oranı nişasta bazlı şekerlere uygulanan % 18 KDV ile hem çelişki, hem de haksız rekabet yaratmaktadır. Pancar şekeri ile nişasta bazlı şekerlerde KDV oranının farklılaştırılması, Şeker Kanununun Genel Gereğesinde yer alan “sektörün iç piyasa kurallarına göre yönlendirilmesi” ilkesine ters düşmektedir. Bu nedenle, pancar şekeri ile nişasta bazlı şekerler için farklı oranlarda uygulanan KDV'nin eşitlenmesi gereklidir. Avrupa Birliğı ülkelerinde sakaroz ve nişasta bazlı şeker aynı oranda KDV'ne tabidir. Bu konuda hiçbir istisnai düzenleme mevcut değildir. Bu uygulamanın düzeltilerek, nişasta bazlı şekerler (tüm sıvı şekerler) için oranın % 8'e indirilmesi, haksız rekabeti önleyecek ve tam üyelik için adaylığımızın kabul edildiğı AB uyum süreci için de doğru bir adım olacaktır.

5.ŞEKER KOTALARININ DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 01/04/2002

Resmi Gazete Sayısı: 24713

Sanayi ve Ticaret Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve Kapsam

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, yurt içi şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak üzere şirketlerin kotalarının tespiti, tahsisi, iptali ve transferleri ile yeni kota tahsisi usul ve esaslarını düzenlemektir.

Yasal Dayanak

Madde 2 -Bu Yönetmelik 4634 sayılı Şeker Kanunu'nun 4 üncü maddesi gereğince hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) Kanun : 4634 sayılı Şeker Kanunu'nu,
- b) Kurum : Şeker Kurumunu,
- c) Kurul : Şeker Kurulunu,
- d) Şirket : Bir veya birden fazla sayıda şeker fabrikasını bünyesinde bulunduran ve/veya işleten tüzel kişiliği,
- e) Şeker : Beyaz şeker (standart, rafine, küp ve kristal şeker), yarı beyaz şeker, rafine şeker, ham şeker ve kahverengi şeker olarak sınıflandırılan, pancar veya kamıştan üretilen kristallendirilmiş sakaroz ile nişasta kökenli izoglukoz, likid ya da kurutulmuş halde glukoz şurubu, sakaroz veya invert şeker veya her ikisinin karışımının suda çözünmesinden meydana gelen şeker çözeltisi ve invert şeker şurubu ile inülin şurubunu,
- f) Şeker Fabrikası : Şekeri girdi olarak kullanan işletmeler hariç olmak üzere (e) bendinde tanımlanan ürünler ile ham şekeri işleyerek şeker üreten işletmeyi,
- g) Hammadde: Şeker üretiminde kullanılan ana girdiyi,
- h) Pazarlama Yılı: 1 Eylül ile 31 Ağustos tarihleri arasındaki dönemi,
- i) Ülke Toplam A Kotası: Yurt içi talebe göre üretilen ve pazarlama yılı içinde ülke genelinde iç pazara verilebilen şeker miktarını,
- j) Şirket A Kotası: Ülke toplam A kotasındaki Şirket payını,
- k) Ülke Toplam B Kotası: Ülke toplam A kotasının belli bir oranına tekabül eden ve pazarlama yılı içinde ülke genelinde güvenlik payı için bulundurulmak üzere üretilen sakaroz kökenli depolanabilir nitelikte olan şeker miktarını,
- l) Şirket B Kotası: Ülke toplam B kotasındaki Şirket payını,
- m) C şekeri: A ve B kotaları dışında üretilen ve yurt içinde pazarlanamayan şeker ile işlenmek üzere ihraç kaydıyla temin edilen ham beyaz şekeri, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : Kotaların Tespiti, Tahsisi, İptali ve Transferleri

Kotaların Tespiti

Madde 4 - Kurul; her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar, müteakip 5 pazarlama yılına ait Ülke Toplam A Kotasını sakaroz kökenli ve diğer şekerler için ayrı ayrı ve gerektiğinde dönemsel olarak yurt içi talep verilerini değerlendirerek belirler.

Yurt içi talep tahmini; Kurul tarafından temin edilecek geçmiş yıllara ait, şirketlerin satış ve dış ticaret bilgileri ile ilgili resmi ve özel kuruluşların tüketim ve tüketimi etkileyen unsurlara, dış ticarete ilişkin verileri de gözönüne alınarak Kurum veya gerektiğinde Kurumun uygun göreceği uzman bir kuruluş veya firma tarafından hesaplanır.

Nişasta kökenli şekerler için belirlenecek toplam A kotası, lke Toplam A Kotasının %10'unu geçemez. Bakanlar Kurulu bu oranı, Kurumun görüşünü alarak %50'sine kadar artırmaya, %50'sine kadar eksiltmeye yetkilidir.

Kurul; güvenlik payı olarak stoklanması gerekli lke Toplam B Kotası miktarını, ilgili resmi kuruluşların görüşlerini alarak ve i arzı emniyet alacak şekilde, lke Toplam A Kotasının belli bir oranı olarak belirler.

Sakaroz kökenli şekerler dışındaki depolanabilir nitelikte olmayan diğer şekerler için B kotası belirlenmez.

Kurul, şirketlerin A ve B kotalarını, belirlenen ülke toplam A ve B kotası miktarları içinde kalmak kaydıyla, her yıl en geç 30 Haziran tarihine kadar fabrikaların işleme ve şeker üretim kapasitelerini gözönünde bulundurarak müteakip beşer şeker pazarlama yılı için tespit eder. Kotalar fabrikaların üretim süreleri ile son üç yıllık ortalama fiili günlük işleme kapasiteleri ve/ veya üretim miktarları ve randımanları esas alınmak suretiyle hesaplanır. Sakaroz kökenli şekerler için şirket A Kotası, son üç yıllık ortalama fiili günlük hammadde işleme kapasiteleri, üretim süreleri ve hammaddeye göre randımanları esas alınmak suretiyle tespit edilir. Nişasta bazlı şekerler için şirket A Kotası tespitinde son üç yıllık üretim miktarı ortalaması esas alınır. Bu şekilde hesaplanacak şirket A ve B kotaları toplamının, ülke toplam A ve B kotalarını karşılamaması veya açması halinde eksik kalan ya da fazlalık olarak ortaya çıkan şeker miktarını şirketlerin son üç yıllık ortalama üretim içindeki payları oranında artırarak veya eksilterek ülke toplam A ve B kotası toplamına eşitler. Bu suretle hesaplanan şirket artırımları şirket üretim kapasitesini aşıyorsa, aşan miktar kadar kota, yıllık üretim kapasitesi ile kotası arasındaki eksi yönde farkı olan şirketlerin atıl kapasiteleri oranında ve şirketlerin görüşleri de alınarak Kurul tarafından dağıtılır. Kota tahsis edilen şirketler aynı pazarlama yılında kotayı kullanıp kullanmayacaklarını 15 gün içinde Kurul' a yazılı olarak bildirirler.

İlk kez üretime geçecek ve üç yaşın altındaki şeker fabrikaları ile Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kapasite artırımını izni almış olan fabrikalar için kota belirlenmesinde nominal üretim verileri esas alınır. Bu fıkranın nişasta bazlı şeker fabrikaları için uygulamasında glukoz ve izoglukoz üretim kapasitelerinin toplamı esas alınır. Toplam nişasta bazlı şeker kotasının toplam nişasta bazlı şeker üretim kapasitesine bölümünün fabrika üretim kapasitesi ile çarpılması suretiyle şirket kotası belirlenir.

C şekeri üretimi ihtiyaeri olup, Kurul C şekeri üretimi için kota belirlemez.

Kotaların Tahsisi

Madde 5 - Faaliyetteki şirketlere kota tahsisi Kurul tarafından yapılır ve Kurul'un kota tespit karar tarihinden itibaren 30 gün içinde şirketlere yazılı olarak bildirilir.

Yeni fabrika kurulabilmesi ve/veya mevcut fabrikaların kapasitelerini artırılabilmeleri için kota temin etmeleri zorunludur. Kota temin talebinde bulunacaklar her yıl 1 Ocak ile 30 Nisan tarihleri arasında, kapasite raporu ve üretime başlama tarihi ile birlikte Kurul'a yazılı olarak başvururlar. Başvuru bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde ilk kota tespit döneminde değerlendirilir. Bu konudaki Kurul kararı yazılı olarak bildirilir.

Kota İptal ve Transferleri

Madde 6 - şirketler haklı bir sebebe dayanmadan iki yıl üst üste kendilerine tahsis edilen kotalardan %90'ın altında arz sağladıkları takdirde, kota ile arz arasındaki fark kadar kota haklarını Kurulca belirlenecek süre için kaybederler. şirketler bu süre içinde kaybettikleri kota hakkına karşılıklı yeni kota sağlayamazlar.

şirketlere tahsis edilen kotalar, Kurul tarafından belirlenecek süre içinde kullanılmadığı takdirde iptal edilir.

Kurul iptal edilen kotaları, diğer şirketler arasında yıllık üretim kapasitesi ile kotası arasındaki eksi yönde farkı en büyük olan şirketten başlamak üzere şirketlerin görüşlerini de alarak dağıtabilir.

Zorunlu hallerde pazarlama yılı içinde kotalar arası şeker transferi yapılır. Kotalar arası şeker transferi yapılmasına Kurul karar verir ve karar tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde ilgili şirketlere bildirimde bulunur.

A kotasının bir kısmı pazarlanamadığı takdirde, pazarlanamayan miktar gelecek yılın A kotasına aktarılır ve bir sonraki yılın A kotası aktarılan miktar kadar düşürülür veya cari pazarlama yılı içinde, şirketlerin talep etmesi durumunda ve Kurulca uygun bulunması halinde pazarlanamayan A kotasının tamamı veya bir kısmı, aynı pazarlama yılı içinde ihraç edilmek kaydıyla C şekerine aktarılabilir.

Şirketler A kotası içinde olup, satışını yapamadıkları şeker miktarını her pazarlama yılının bitim tarihi olan 31 Ağustos'tan itibaren 15 gün içinde, C şekerine aktarmak istedikleri A kotası miktarını ise cari pazarlama yılı içinde Kurul' a yazılı olarak bildirmek zorundadırlar. Şirketlerin A kotası şekerini C şekerine aktarma talepleri Kurul'ca en geç bir ay içinde karara bağlanarak ilgili Şirkete yazılı olarak bildirilir.

Şirketler yapacakları kapasite değişikliklerine göre ve/veya mücbir sebeplerin tespiti durumunda, Kurul kararı ile bünyelerindeki fabrikalar arasında kota aktarımı yapabilirler. Bunun için şirketler fabrikaları arasında yapmayı planladıkları kota aktarım miktarını Kurul'a yazılı olarak bildirirler. Kurul, teklifi değerlendirerek en geç 15 gün içinde Şirkete kararını yazılı olarak bildirir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Sorumluluk ve Denetim

Sorumluluk

Madde 7 - Şirketler Kurul tarafından alınan kotalara ilişkin tüm kararlara aynen uymak zorundadırlar. Şirketlerin bu konudaki cezai yükümlülükleri Kanunun 11 inci maddesi ile düzenlenmiştir.

Şirketler Kanun kapsamındaki her şeker cinsi için; ürün özellikleri, kampanya süresi, üretim, satış ve stok faaliyetlerine ait her türlü bilgileri doğru olarak derlemek, kayıtlarını tutmak, muhafaza etmek ve Kanun ile yönetmelikler çerçevesinde Kurul tarafından talep edilen diğer bilgileri istenen şekilde, aylık dönemler halinde bir sonraki ayın ilk iki haftası içinde doğru ve tam olarak Kurula bildirmek zorundadır.

Kurul, Kanunun ve bu Yönetmeliğin kendisine verdiği görevleri yerine getirirken, gerekli gördüğü her türlü bilgiyi; kamu kurum ve kuruluşları ile piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerden ve bunların her türlü birliklerinden isteyebilir.

Kurul tarafından bilgi isteme veya yerinde inceleme hallerinde; istenen bilgilerin yanlış, eksik veya yanıltıcı olarak verildiğinin saptanması veya hiç bilgi verilmemesi ya da yerinde inceleme imkanının verilmemesi hallerinde, bu fiili işleyen şirketler yedi gün içinde bilgilerin verilmesi ve/veya inceleme imkanının sağlanması için ihtar edilir. Bu süre zarfında bilgilerin verilmemesi ve/veya inceleme imkanının sağlanmaması halinde, şirketlere Kanunun 11 inci maddesindeki ceza hükümleri uygulanır.

Denetim

Madde 8 - Kurum, Şirket ve bünyesindeki fabrikalarda, görevleri ile ilgili konularda araştırma ve denetimde bulunabilir. Bu amaçla gerektiğinde bağımsız denetim kurumlarına denetim ve inceleme yaptırılabilir.

Yürürlük

Madde 9 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10 - Bu Yönetmelik hükümlerini Şeker Kurulu yürütür.